



# VETERANPLAN



# Innhold

Innledning .....	4
1. Bakgrunn for kommunens veteranarbeid.....	6
Veteraners levekår .....	7
2. Tiltak i kommunal regi og oppfølging av planen.....	7
Tiltakspakke 1. Veterankontakt.....	7
Tiltakspakke 2. Informasjon og kompetanseheving.....	8
Tiltakspakke 3. Anerkjennelse .....	9
Kommunens oppfølging av planen.....	9
3. Orientering om Forsvarets oppfølging av veteraner .....	10
Vedlegg 1. Kontaktinformasjon aktuelle partnere .....	11
Vedlegg 2. Kommunevis fordeling av veteraner .....	12



Foto: L2 arkitekter

## Innledning

Denne planen er den første i sitt slag for kommunen og ble initiert av Samarbeidsrådet for Nedre Romerike.

I arbeidet med planen er ordførere og rådmenn fra Nedre Romerike samt administrative ressurser blitt invitert med i ulike kompetansebyggende aktiviteter, herunder orienteringer fra NAV, Forsvarets veteran tjeneste og veteranorganisasjonene.

Det har blitt etablert et foreløpig veterannettverk for kommunene på Nedre Romerike. Fra nettverket deltok flere på Forsvaret veteran konferanse i 2018.

I planarbeidet har veteranorganisasjonene blitt invitert til å komme med innspill og ordførerne fra Lørenskog og Skedsmo kommuner samt veterankontaktene deltok våren 2019 på en veterankveld i regi av Norges Veteranforbund for internasjonale operasjoner (NVIO) Nedre Romerike.

Planen er modellert etter Forsvarets mal for veteranplan samt flere andre kommuners planer. Særlig inspirasjon, tekst og faktainformasjon er hentet fra planene til Gardermoregionen, Kongsvingerregionen, Sørums-, Bodø- og Bærum kommuner. Dog er endel tiltak beskrevet i andre planer utelatt her fordi de foreløpig fremstår som mindre gjennomførbare tiltak.

## Veteranbegrepet

Begrepet «veteran» favner både personer som deltok i hjemlige operasjoner under 2. verdenskrig og personer som har deltatt i internasjonale operasjoner, inkludert fredsbevarende eller fredsopprettende oppdrag, fra krigen og frem til i dag. Til veteraner regnes også de som har vært i utenlandsoppdrag for politiet og Utenriksdepartementet

Til sammen har rundt 100 000 norske kvinner og menn deltatt i operasjoner som Tysklandsbrigaden, Libanon, Balkan, Mali og Afghanistan.

Veteranene sitter igjen med mange ulike opplevelser og utgjør derfor en sammensatt gruppe. Dermed er det også stor variasjon i hvilke behov veteraner har. Særlig er det et skille mellom eldre og yngre veteraner. Tidligere var det sivile som fikk opplæring, reiste ut og ble dimittert når de kom hjem. Mange av dagens veteraner er derimot yrkesmilitære som fortsetter i forsvaret når det kommer hjem.

På Nedre Romerike er det bosatt om lag 1300 veteraner (se vedlegg for kommunevis fordeling). Tallet på veteraner er usikkert og er ikke medregnet familier. Det er viktig å være oppmerksom på at dette er tall fra 1978 og frem til i dag. Norge har over 50000 veteraner fra internasjonal tjeneste som tjenestegjorde før 1978, men på grunn av manglende rutiner på journalføring, samt at Norge var sent ute med å innføre personnummer, er ikke denne oversikten god. Sannsynligvis er antallet veteraner i kommunene noe høyere.

## Planens struktur

Veteranplanen har tre deler;

1. Bakgrunn for kommunenes veteranarbeid
2. Kommunens tiltak
3. Orientering om Forsvarets oppfølging av veteraner

Planens ambisjonsnivå er lagt slik at tiltakene skal være realistiske, gjennomførbare og relevante. Over tid er det naturlig at noen tiltak bør tas ut og andre komme inn. Rullering av planen er derfor lagt inn som et eget punkt.

Tiltakene er beskrevet relativt detaljerte for å lette kommunens igangsetting av planarbeidet. Mye kan sies om veteraner og deres livsvilkår. Denne planen har søkt å begrense antall sider slik at dokumentet skal oppleves som håndterbart.

Planens siste del om Forsvarets oppfølging av veteraner er tatt med for å gi kommunen noe innsikt i hva Forsvaret selv gjør overfor veteraner.

## 1. Bakgrunn for kommunens veteranarbeid

Med bakgrunn i Stortingsmelding 34 (2008-2009) «Fra vernepliktig til veteran» ble Regjeringens handlingsplan «I tjeneste for Norge» lansert i 2011. Målet med planen var å styrke oppfølging og ivaretagelse av veteraner før, under og etter tjenesten. Handlingsplanen var forankret i flere departementer og understreket nødvendigheten av en helhetlig og koordinert ivaretagelse og oppfølging av personer som har tjenestegjort for Norge i utlandet. Handlingsplanen ble fulgt opp av en mer konkret interdepartemental oppfølgingsplan «I tjeneste for Norge» (2014) der samfunns målet beskrives som «å styrke samfunnets ansvar og ivaretagelse av personell før, under og etter internasjonale tjenester for Norge, og å styrke tverrsektoriell kompetanse og samhandling».

Forsvaret har nå en tett og systematisk oppfølging av soldatene og deres familier/pårørende både før, under og etter utenlandsoppdragene forankret i Forsvarets veteran tjeneste (FVT). Veteran tjenesten leder og koordinerer gjennomføringen av en rekke tiltak for å styrke anerkjennelse og ivaretagelsen av veteranene. Veteraner som sliter etter tjenesten kan få hjelp via veteran tjenesten og Forsvaret har et oppfølgingsansvar det første året etter hjemkomsten.

Det er også mulig å kontakte veteran tjenesten senere ved spesielle behov.

Tiltak 14 i oppfølgingsplanen «I tjeneste for Norge» sier:

«Det bør legges til rette for bedre samhandling og utvikling av lokale tiltak for oppfølging og ivaretagelse av personell som har vært i internasjonal tjeneste. Kommunene oppfordres til å utarbeide kommunale eller interkommunale veteran planer. Planene bør fokusere på behov til veteraner og deres familier, med fokus på samhandling mellom ulike kommunale aktører. Sentrale elementer i planene bør være kompetanseheving, beskrivelse av forpliktende samarbeid mellom relevante aktører, og ivaretagelse av veteraner og deres familier, som har behov for ulike tilbud».

Regjeringens oppfølgingsplan pekte på at Forsvaret de siste ti årene har gjort mye for å bedre situasjonen for personellet som har deltatt i internasjonale operasjoner. Samtidig ønsket Regjeringen at sivil sektor skulle ta et større ansvar for å sikre at den enkelte får den hjelpen og støtten en trenger og har krav på.

Kommunene spiller en sentral rolle i dette arbeidet og det er på kommunalt nivå utfordringene ble ansett som størst. Det er i kommunene utøvelsen av et felles samfunnsansvar vil komme til uttrykk.

Forsvaret skriver om kommunale veteran planer:

*«Slike veteran planer er en anerkjennelse i seg selv. Planen trenger ikke å være altomfattende, men bør ivareta et tverrsektorielt samarbeid da flere kommunale instanser kan bli involvert. Veteran rådet omfatter ikke bare veteranene selv, men også deres familier og det lokalsamfunn de er en del av. Regjeringens oppfølgingsplan legger vekt på anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging. Kompetanseheving og samhandling er viktige forutsetninger. En kommunal plan kan bygges opp rundt disse punktene»*

Målene for kommunens veteranplan kan oppsummeres slik:

- Aerkjenne, ivareta og følge opp veteraner både før, under og etter internasjonal tjeneste for Norge
- Gjøre det enklere for kommunen å utføre sin rolle som primær tjenesteleverandør for veteraners behov i lokalsamfunnet
- Skape økt samhandling innad i kommunen, slik at veteraner og deres familier blir møtt med kompetanse og forståelse
- Fungere som et opplysnings- og informasjonsdokument for veteraner, kommunen og allmennheten forøvrig

## Veteraners levekår

Statistisk Sentralbyrå utga i 2013 rapporten *Veteraners levekår*. Den viser at veteraner fra forsvaret og politiet har minst like god arbeidsdeltakelse som befolkningen for øvrig, har minst like god fysisk og psykisk helse som befolkningen og har en boligstandard på høyde med gjennomsnittet. En liten gruppe har langvarige plager etter sterke opplevelser og har manglende tilknytning til arbeidslivet. En undersøkelse av psykisk helse av militært personell tjenestegjort i Afghanistan 2001-2011 foretatt av Forsvaret viser at det store flertallet av veteranene har god psykisk helse, fire år etter avsluttet utenlandstjeneste. En liten gruppe har psykiske plager som følge av tjenesten og høy grad av belastning øker faren for stressplager etter hjemkomst. Et annet bekymringsfullt funn i afghanistanstudien er at over 25 % har et alkoholforbruk som defineres som risikofyllt eller skadelig.

UNIFIL-undersøkelsen 2016 undersøkte den psykiske helsen til UNIFIL-veteraner som tjenestegjorde i Libanon fra 1978-1998. De fant en forekomst (prevalens) av psykisk lidelse på 12.4 % som er litt lavere enn gjennomsnittet for befolkningen. Det er ikke mulig å konkludere om de psykiske plagene har sammenheng med tjenesten.

## 2. Tiltak i kommunal regi og oppfølging av planen

Forsvaret deler gjerne tiltak i kategoriene anerkjennelse, ivaretagelse og oppfølging. I denne planen er det benyttet noen andre overskrifter. Hensikten er imidlertid lik; å anerkjenne veteranenes innsats, ivareta de veteraner som har behov, sikre nødvendig oppfølging og kompetanseheving i kommunen.

For å oppnå dette legges det opp til 4 tiltakspakker.

### Tiltakspakke 1. Veterankontakt

#### *Kommunal veterankontakt*

Opprettelse av en veterankontakt er det viktigste enkelttiltaket i denne planen og posisjonen som veterankontakt vil danne grunnlaget for annen aktivitet overfor veteraner. Veterankontakten vil sikre at kommunen besitter en oversikt over hjelpetiltak, innehar en viss kompetansebase innenfor feltet og kan veilede andre om veteranspørsmål. Veterankontakten vil videre koordinere og lede kommunens samarbeid med andre aktuelle partnere som nabokommuner, Forsvaret og andre fagmiljøer.

Rollen som veterankontakt vil utgjøre en svært liten prosentandel av full stilling og kan ivaretas av allerede ansatt person. Ved administrativ plassering av veterankontakten bør personlig egnethet tillegges vekt.

Veterankontakten skal:

- Kunne veilede veteraner, kommunalt ansatte, helse – og sosialtjenestene samt publikum for øvrig til hvor det er mulig å få informasjon og/eller bistand i forbindelse med veteranrelaterte spørsmål, ref. tiltakspakke 2
- Være innholdsleverandør for kommunens informasjon til veteraner, herunder kommunens nettsider
- Være oppdatert på hva som skjer i veteranmiljøet via aktuelle nettsider, sosiale medier og i dialog med Forsvarets veteran tjeneste
- Jevnlig delta på aktiviteter i regi av veteranorganisasjonene i den hensikt å innhente informasjon og gi anerkjennelse
- Delta på Forsvarets årlige veterankonferanse
- Delta på møter i det kommunale veterankontaktnettverket

#### *Kommunalt veterankontaktnettverk for Nedre Romerike*

For å sikre et minimum av fagmiljø knyttet til veteranarbeid legges det opp til å etablere et nettverk bestående av de kommunale veterankontaktene i regionen.

Veterannettverket skal:

- Utpeke en person i nettverket som har ansvar for å koordinere felles aktiviteter
  - o Rollen som koordinator går på rundgang blant nettverkets medlemmer, med funksjonstid på ett år
- Gjennomføre minst ett årlig møte med veteranorganisasjonene på Nedre Romerike
- Gjennomføre minst ett årlig kompetansehevende tiltak for veterankontaktene, slik som orienteringsmøte med NAV, RTVS, FVS, veteranorganisasjonene eller andre miljøer som har særlig innsikt i veteraners livsvilkår
- Arrangere felles markering på Nedre Romerike på veterandagen 8. mai. For eksempel middag for veteraner med følge og med regionens ordførere som vertskap
- I fellesskap bidra til å spre informasjon om veteranplanen til kommunale organer, veteraner og allmennheten for øvrig, ref tiltakspakke 2

## **Tiltakspakke 2. Informasjon og kompetanseheving**

Forståelsen av hva en veteran er og hvilke behov veteraner kan ha er begrenset i samfunnet og i kommunen. God, korrekt og oppdatert informasjon er derfor viktig. Særlig ved implementeringen av denne planen er det nødvendig med ekstra informasjonsinnsats både til kommunal forvaltning, men også til allmennheten om en plan nå er på plass.

Kommunen skal:

- Ved denne planens iverksettelse gjennomføre et orienteringsmøte mellom veterankontakten, NAV, skole- og oppvekst (helsestasjoner, barnehager, skoler/helsesøster osv) og helse- og omsorg (fastleger m.v) for å orientere om planen, veterankontaktens rolle og hvordan problemstillinger knyttet til veteraner skal håndteres



- Ved denne planens iverksettelse utarbeide en pressemelding og/eller kjøpe annonseplass i relevante media for å orientere veteraner og allmennheten forøvrig. Dette tiltaket kan gjøres i fellesskap med andre kommuner på Nedre Romerike
- Utvikle eller ta i bruk eksisterende informasjonsmateriell om tilbudet for veteraner og tilgjengeliggjøre dette ved kommunale helsestasjoner, legekontor, tildelingskontoret etc.
- Omtale eller legge ut denne planen på sine ordinære nettsider og etablerer en egen fane der informasjon legges og kontaktopplysninger til veterankontakten fremstår. Innholdet på nettsidene tilstrebes å være gjenkjennbar på alle nettsidene til kommunene på Nedre Romerike
- Vurdere tiltak for kompetanseheving hos personell i tjenester slik som kommunehelsetjenesten, skoler og barnehager

### **Tiltakspakke 3. Anerkjennelse**

De fleste veteraner har ingen spesielle utfordringer knyttet til sin utenlandstjeneste og ønsker i hovedsak ingen andre tiltak fra samfunnet unntatt en verdsettelse av sin innsats. Utarbeidelse av en veteranplan og oppmerksomhet fra kommunen blir av flere beskrevet som en anerkjennelse i seg selv. For mange vil også markeringer ved aktuelle minnesmerker og på veterandagen 8. mai være ønskelig.

I tillegg etterspør veteranene et mindre lokale for enkelte av sine aktiviteter.

Kommunen skal:

- Markere frigjørings - og veterandagen 8. mai med minimum en felles markering sammen med andre kommuner på Nedre Romerike
- I samarbeid med kommunene på Nedre Romerike vurdere å tilby veteranorganisasjonene et egnet lokale kostnadsfritt
- Møte veteranorganisasjonene jevnlig
- Skaffe oversikt over minnesmerker i kommunen som kan nyttes til markeringer og som sted for refleksjon og ettertanke. Hvis ikke et egnet minnesmerke finnes skal kommunen vurdere å etablere et

### **Kommunens oppfølging av planen**

For å sikre at denne planens bruk og nytte forutsettes det periodevis rapportering på veteranarbeidet. Videre må planen rulleres jevnlig for å implementere nødvendige endringer som fremkommer ved erfaring. Ansvaret for oppfølging av planen ligger formelt hos rådmannen.

Rådmannen skal:

- Årlig legge frem status på veteranarbeid i egnet politisk organ
- Omtale veteranarbeidet i kommunenes årsmelding
- Rullere planen i tråd med kommunens annet planverk

### 3. Orientering om Forsvarets oppfølging av veteraner

Forsvaret har en rekke tilbud til veteraner og deres familier både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner. Forsvaret har et oppfølgingsansvar i ett år etter hjemkomst og noen tilbud og kontaktpunkter kan benyttes hele livet. Forsvarets veterantjeneste vil alltid kunne være et kontaktpunkt for kommunene.

#### *Før, under og etter operasjonen*

Før utreise arrangerer Forsvaret fellessamling for soldatene og deres familier. Her får familien informasjon om operasjonen og sikkerhetssituasjonen. De får også tips og råd om hvordan best ta vare på barn og forhold. Familien får også møte andre pårørende.

Under utenlandstjenesten har Forsvaret en 24-timers kontakttelefon for pårørende. Via denne telefonen kan viktige beskjeder formidles til de som er ute. Forsvaret arrangerer familiesamlinger underveis der det er hensiktsmessig, og viderefremidler informasjon fra operasjonsområdet til de pårørende.

På vei hjem fra operasjonen har de tjenestegjørende som regel et opphold på to til tre dager, kalt mellomlanding. Overgangen til livet hjemme er ofte stor. Under mellomlanding gjennomføres det debrief, samtale med psykolog og erfaringsinnhenting. Ved hjemkomst til Norge holdes en medaljeseremoni for å hedre soldatene. De pårørende inviteres til seremonien.

Året etter hjemkomst har Forsvaret et oppfølgingsansvar. Etter tre til seks måneder får alle en henvendelse fra Forsvaret. Her stilles en del spørsmål om hvordan den første tiden etter hjemkomst har vært. Etter ett år arrangerer Forsvaret en samling hvor personellet møtes igjen for å dele erfaringer om hvordan det var å komme hjem. Her deltar psykolog. Forsvarets oppfølgingsplikt avsluttes etter ett år fra hjemkomst. Alle kan likevel når som helst kontakte Forsvaret for spørsmål og informasjon om rettigheter, hjelp og tilbud.

#### *Forsvarets veteransenter*

Senteret på Bæreia, utenfor Kongsvinger, er et rekreasjons- og aktivitetstilbud som kan benyttes av veteraner og deres familier.

Forsvarets veteransenter kan brukes både før, under og etter tjeneste i internasjonale operasjoner, og tilbyr blant annet:

- Gratis opphold for veteraner og familiemedlemmer til en som tjenestegjør i internasjonale operasjoner. Senteret kan også benyttes under permisjon fra utenlandstjeneste
- Gjensynstreff for avdelinger

#### *Forsvarets åpne dør*

Åpen dør for veteraner og veteranfamilier er et tilbud til alle veteraner og deres familier. Her kan man få svar på spørsmål om dekorasjoner, dokumentasjon og internasjonale operasjoner, samt råd og veiledning om Forsvarets og samfunnets ulike tilbud til veteraner – uavhengig av når og hvor tjenesten var.

Åpen dør består av et tverrfaglig team med både militært og sivilt ansatte. Teamet har lang erfaring med å gi råd og veiledning til veteraner og deres familier. De fleste i dette teamet er også selv veteraner fra internasjonale operasjoner.

## Vedlegg 1. Kontaktinformasjon aktuelle partnere

Forsvarets veteran tjeneste «åpen dør»: veteraner@mil.no eller tlf 800 85 000

Forsvarets grønne linje, et samarbeid mellom Forsvaret og Kirkens SOS, tlf: 800 30 445

Kontoret for psykiatri og stressmestring og Nasjonal militærmedisinske poliklinikk, tlf. 23 09 79 30.

Forsvarets veteransenter, veteransenteret@mil.no, tlf. 62 82 01 00

Kompetansemiljøet for veteransaker ved NAV Elverum. Kontoret er landsdekkende, har spesialkompetanse på veteransaker og gir bistand i enkeltsaker.

- Gunn Strand, gunn.strand@nav.no, tlf. 907 03 355
- Guri Hammervold Johansen, guri.hammervold.johansen@nav.no, tlf. 997 22 324
- Karen Helene Simengård, karen.helene.simengard@nav.no, tlf. 404 92 115

Regionalt ressurs senter om vold, traumatisk stress og selvmordsforebygging (RTVS), post@rvtsost.no

SMART – en App utarbeidet av RVTS. Dette er en verktøykasse for å hjelpe veteraner og andre som arbeider i kriseområder med stressmestring. Appen er gratis.

Norges veteranforbund for internasjonale operasjoner (NVIO), post@nvio.no, tlf. 94 01 22 00  
NVIO Nedre Romerike, <https://www.facebook.com/groups/438009879610974/>

Skadde i internasjonale operasjoner (SIOPS), post@siops.no, tlf, 22 69 56 50

## Vedlegg 2. Kommunevis fordeling av veteraner

Nittedal	209
Lørenskog	225
Rælingen	145
Sørum	143
Skedsmo	425
Fet	87
Aurskog-Høland	99
Nedre Romerike	1333
Akershus fylke	4853

**LØRENSKOG KOMMUNE**

Hasselveien 6, Postboks 304, 1471 Lørenskog  
Telefon: 67 93 40 00 Faks: 67 93 40 01  
postmottak@lorenskog.kommune.no  
[www.lorenskog.kommune.no](http://www.lorenskog.kommune.no)